

ЕКОНОМІЧНІ ПОГЛЯДИ СТЕПАНА БАНДЕРИ: АНАЛІЗ ОСНОВНИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРАЦЬ

Юлія Володимирівна Бугель

<http://orcid.org/0000-0002-8554-2663>

Чортківський навчально-науковий
інститут підприємництва і бізнесу
Західно-Українського Національного
Університету; Україна; к.е.н., доцент

Максим Васильович Мартинюк

студент Чортківського навчально-
наукового інституту підприємництва і
бізнесу м. Чортків, Україна,

спеціальність «Фінанси, банківська
справа та страхування»

***Анотація.** На основі аналізу праць Степана Бандери наведено еволюцію його поглядів стосовно визначення основних напрямів економічного розвитку майбутньої Української держави. Наголошено, що особливістю економічного світогляду Степана Бандери було врахування прадавніх витоків економічного побутування народу, його зв'язку з духовною культурою, зокрема з християнськими морально-етичними цінностями.*

В останні роки помітно зростає зацікавленість громадськості політичною діяльністю і революційним спадком Степана Бандери, який, безумовно, є видатною постаттю не тільки в українській визвольній боротьбі середини ХХ століття, але й борцем за демократію принаймні загальноєвропейської міри. Водночас доводиться констатувати, що автори більших і менших публікацій про Степана Бандеру обминають його економічні погляди, які наповнювали, надавали змістового значення очолюваній ним революційній боротьбі.

Однією з причин такого стану є те, що Степан Бандера не писав економічних трактатів, не займався економічним аналізом, але тим не менше він мав своє бачення економічних процесів, у політичні гасла вкладав реальний економічний зміст. Розуміння останнього визначає необхідність дослідження праць самого провідника ОУН у контексті розвитку економічної думки тогочасної доби.

Суттєвою прикметою економічного світогляду Степана Бандери було врахування прадавніх витоків економічного побутування народу, його зв'язку з

духовною культурою, зокрема з християнськими морально-етичними цінностями.

Економічне побутування він розглядав через призму єдності минулого, сучасного і майбутнього, соборності, органічності матеріального стану і духовності, без якої не можна забезпечити повноцінний добробут широкого загалу.

У написаній 1946 року статті «Значення широких мас та їх охоплення» Степан Бандера писав: «Пізнати середовище – значить пізнати пересічний його тип, його окремі вияви, відхилення від пересічного, різного роду особливості [1]. Треба пізнати і збагнути людей, спосіб їхнього думання, сприймання і реагування на ті чи інші явища, знати чим вони живуть, як і що переживають, як ставляться до різних явищ. Насамперед, треба поцікавитись їхнім матеріальним станом, умовами побуту, життя, праці, можливостями влаштувати і поліпшити їхнє життя, їхні умови, потреби і бажання».

З цим не рахувалася тоталітарно-окупаційна система в Україні, яку Степан Бандера викривав при всякій нагоді. Експозитура московсько-більшовицького імперіалізму була, на думку українського революціонера, інструментом для поневолення і визиску з допомогою безоглядного терору.

Порівняно повно виклав свої суспільно-економічні погляди Степан Бандера у праці «До засад нашої визвольної політики» [2]. «Основні правди наших ідей, – писав він у цій статті, – коріняться в українській духовності, сформульованій та утвердженій впродовж цілого історичного розвитку... Наші правди є діаметрально протилежними до духу й суті московського більшевизму». Це фундаментальна засада, якої дехто й досі в Україні не може збагнути, зокрема, коли йдеться про невластиві українству господарські форми, наприклад, колгоспи, що були насильно насаджені й через те перебувають у перманентній кризі.

Ідея волі, самобутності, гідності та пошанування людини, яка пронизує світогляд Степана Бандери, є водночас центральною в його економічній програмі. Ця ідея є великим джерелом економічного зростання, як засвідчує світовий і український досвід. «Наша ідея соціальної справедливості, – писав Степан Бандера, – протиставлена більшевицькому фальшивому зловживанню соціальними гаслами для обдурювання мас...»

Вважаючи свободу людини найвищою цінністю, Степан Бандера не заперечував «позитивної, творчої ролі держави, яка має обороняти, організувати і сприяти вільному життю і розвитку культурного поступу та господарського

добробуту народу й людини». У цих словах міститься конструктивна порада і для керівництва українською державою, яке повинно дбати про організованість господарського і культурного поступу, надаючи відповідний простір для «творчої ініціативи одиниці й вільної діяльності». Остання нині має назву підприємництва, яке є одним із потужних засобів розвитку економіки, подолання в ній кризових тенденцій і явищ.

Степан Бандера радив не всі форми українського економічного буття відроджувати, а тільки ті, що зберегли свою вартість і актуальність для сучасних і майбутніх поколінь. Це один з найважливіших принципів розбудови національної економіки, яка має адаптувати зарубіжний господарський досвід лише в міру його відповідності національній економічній культурі. Це щораз більше усвідомлюють українські сучасні економісти, розглядаючи можливості використання зарубіжного досвіду в Україні.

Оскільки свобода людини взагалі, а в господарській діяльності зокрема, залежить від права приватної власності, то Степан Бандера її всіляко відстоював і засуджував одержавлення засобів виробництва, що є підставою гніту і поневолення. «Удержавлення цілого життя, в першу чергу господарського, – писав він, – створює такий стан, що режим безпосередньо володіє всіма засобами життя, а громадянин позбавлений їх і всякої можливості самостійної діяльності і прожитку, постійно живе «на ласці» і на голодовій пайці від держави, за найменшу спробу неслухняности його позбавляють змоги жити».

Отже, Степан Бандера руйнував, так би мовити, самі основи комуністичного режиму. Це ж стосується і гітлерівської Німеччини, яка прагнула «зробити з України терен колонізації, господарської експлуатації і джерел невилітної робочої сили».

Програма українського націоналізму, наголошував Степан Бандера, має базуватися на світогляді, що є «витвором українського духу, природи і цілого українського народу», вона не приймає «жодної з філософських систем, створених чужинецькими мислителями...»

Це фундаментальне положення стосується і економіки, розбудова якої вимагає певних світоглядних засад. Найпридатнішими нині є ті, що увібрали в себе культуру і соціальну психологію українства. Тільки на їх основі можна очікувати успіхів в економічному будівництві.

Висновки. Таким чином, економічний світогляд Степана Бандери формувався і розвивався у контексті традицій та надбань української

економічної думки, спершись на фундамент якої, він був спрямований у майбутнє. Степан Бандера розглядав економіку, добробут народу як важливу підсистему державотворчого процесу. Його модель економічного розвитку України є реалістичною для сьогодення, її повинен знати широкий загал і використовувати в творенні економічного життя.

Ключові слова

економічні процеси, національна економіка, економічний розвиток, Українська держава.

Список літератури

1. Бандера С. Значення широких мас та їх охоплення: [про тактику політичної роботи серед мас]. *Визвольний шлях*. 1969. Кн. 10. С . 1139.
2. Бандера С. До засад нашої визвольної політики. *Визвольний шлях*. 1977. № 7. С. 773.
3. Злупко С. Економічні погляди Степана Бандери та економічні проблеми суверенної України. *Визвольний шлях*. 1999. № 10. С. 1194.